

Barnehagekvalitet

MAY BRITT DRUGLI

UTDANNINGSFORBUNDET, STAVANGER, 28.
SEPTEMBER

Dagens situasjon

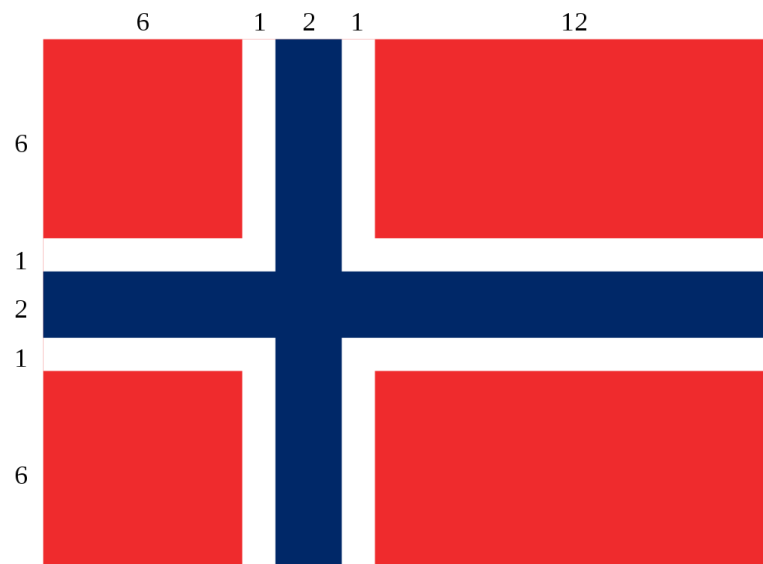
- De fleste norske barn er i barnehage = stort forebyggende potensiale
- Barnehagen er viet stor interesse og mange har en mening om den
- Noen er bekymret – andre ser bare det positive
- «Alle» vil ha gode barnehager
 - I praksis kuttes budsjettene i mange kommuner
- Foreldre er stort sett veldig fornøyd (med alle barnehager)
- Liten forskjell i kvalitet - kommunale og private barnehager

DRØFT

Hva legger dere i begrepet
«barnehagekvalitet»?

Bakteppe – funn fra større norske barnehagestudier

Fra nyere norsk barnehageforskning

(ikke fullstendig oversikt)

- Flere nye norske, større studier

(bla. Solheim, 2013, Zachrisson et al., 2013, 2015; Lekhal, 2012; FIH, 2013, 2014; Nordahl et al., 2014; Bjørnstad og Os, 2015; Drugli et al., 2016)

- Generelt - ikke økte atferdsvansker
 - Litt forhøyet hos gutter med lange dager
 - Høyest nivå av atferdsvansker i store barnegrupper
 - Ikke økt sosial kompetanse

Nyere **norsk** barnehageforskning, forts

- Bedre språkutvikling
 - Barn i risiko
 - Barnehage tetter noe av språkforskjellene ved 4 år
- Noe forhøyet stressnivå hos de yngste med lange dager
- Sammenheng mellom relasjonskvalitet og barnas psykiske helse
 - Barn med eksternaliserte og internaliserte vansker – dårligere relasjoner

Nyere **norsk** barnehageforskning, forts

- Ingen forskjell i psykososial fungering ved 5 år om barnet begynte i barnehage
 - før/etter 12 mnd
 - før/etter 18 mnd
 - dagmamma til frem 18 mnd og deretter barnehage

DRØFT

- Hva er viktig kunnskap fra den norske barnehageforskningen?

Hva er barnehagekvalitet?

Barnehagekvalitet

- Enighet om at god barnehagekvalitet er viktig
 - Men ikke full enighet om hva det er
- Kvalitet – et vagt og komplekst begrep
 - Begrepet er heller ikke tydelig definert i styringsdokumenter som Barnehageloven og Rammeplanen
 - Rammeplanen legger til grunn en rekke forhold som fremmer barns trivsel og utvikling – basert på den kunnskapen vi har i dag

Stortingsmelding 19 om Rammeplanen

- «Barnehagens rammeplan skal bygge på vurderinger av hva som er god barnehagekvalitet»
 - Omsorg, lek og læring i uformelle og formelle situasjoner
 - Skal bygge på kunnskap om hvordan barn utvikler seg og hvordan barnehagen kan fremme danning og læring
 - Både barnegruppens og enkeltbarns behov skal møtes

Barnehagekvalitet, forts

Barnehagekvalitet referer oftest til en rekke miljømessige faktorer og relasjoner i barnehagen som blir knyttet til barns utvikling (Belsky mfl., 2007)

Barnehagekvalitet, forts

Stort sett enighet om at
barnehagekvalitet
omhandler følgende forhold
(Cryer et al., 2002)

- Positive og nære relasjoner personal-barn
- Gode relasjoner til andre barn
- Trygt, aldersadekvat og stimulerende miljø
- Muligheter for emosjonell og sosial utvikling, samt læring

Barnehagekvalitet – ulike elementer

- I forskning - vanlig å skille mellom
 - **Strukturkvalitet**
 - **Prosesskvalitet**
 - Innholdskvalitet
 - Resultatkvalitet
 - Effekter/utfall av barnehagekvalitet

Strukturkvalitet

(Pianta, Downer & Hamre, 2016; Sheridan & Pramling Samuelsson, 2012)

• Rammefaktorer

- Ofte styrt av andre enn barnehagen selv
 - Barnehageeiere og politikere
- Enkle å måle
 - Eierforhold
 - Økonomi og lønnsforhold
 - Ledelse
 - Utdanningsnivå
 - Bygg og areal
 - Barn voksen ratio
 - Størrelse på barnehage og grupper
 - Oppholdstid
 - Arbeidsmiljø, miljø, sikkerhet
 - Leker, utstyr, materiell
 - Dagsplan/rutiner

Prosesskvalitet (Pianta, Downer & Hamre, 2016)

- **Barnas erfaringer i barnehagen**
 - Barn-voksen relasjonene
 - Nærhet, varme og stimulering
 - Barn-barn relasjonene
 - Muligheter til å trives, lære og mestre
 - Faglig innhold
 - Foreldresamarbeid
- Vanskeligere å måle enn strukturkvalitet

Innholdskvalitet

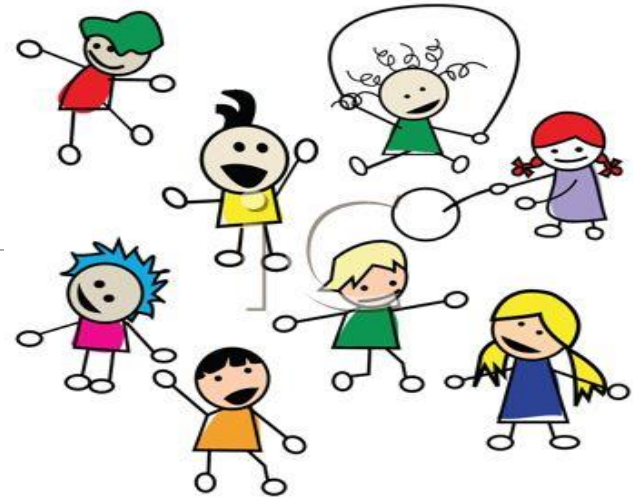
(Lekhal et al., 2016)

- Barnehagens innhold og arbeidsmåter
- Overensstemmelse mellom barnehagens praksis og lover/planer/føringer
- Plan for aktiviteter
 - Feks årshjul, månedsplan, individuelle planer
- Hvordan støtte barns utvikling over tid

Resultatkvalitet

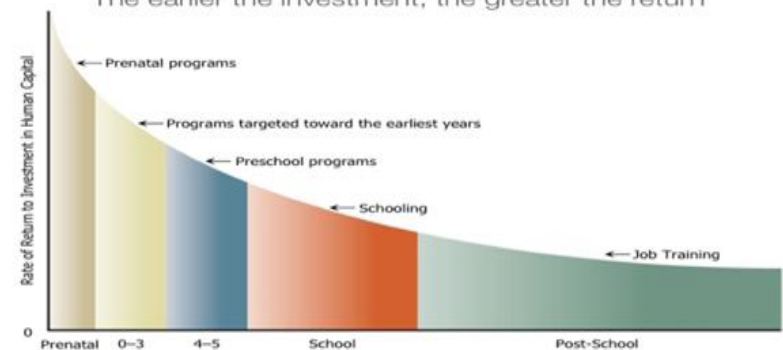
(Lekhal et al., 2016)

- Resultatet av barnehagekvaliteten
- Barnehagen ses på som første del av et langt læringsløp
- Barnehagens effekter på barnas fungering og utvikling - kort og lang sikt
 - For eksempel sosialt utbytte, læringsutbytte
- Også samfunnsmessig utbytte av at barn er i gode barnehager

EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT IS A SMART INVESTMENT

The earlier the investment, the greater the return

Source: James Heckman, Nobel Laureate in Economics

DRØFT

- Hva tenker dere om disse ulike sidene av barnehagekvalitet og sammenhengen mellom dem?

Sammenhengen mellom struktur- og prosesskvalitet/resultatkvalitet

Struktur-og prosesskvalitet/resultatkvalitet

Forskningsoppsummering (OPRE, 2011; Pianta et al., 2010; Pianta et al., 2016)

- Strukturkvalitet – liten betydning **i seg selv**
 - Er ikke tilstrekkelig – men gir gode eller dårlige rammer
 - Ikke direkte, men indirekte effekter
- Virker gjennom **prosesskvalitet**
 - Det er HVA personalet gjør som har betydning for barna
 - Gode rammer kan føre til hyppigere frekvens av positivt samspill = bedre effekter for barna
- Barnehager med samme strukturell kvalitet (for eksempel gruppestørrelse, utdanningsnivå osv – kan ha stor variasjon når det gjelder relasjonskvalitet

Struktur-og prosesskvalitet/resultatkvalitet, forts

- Gruppestørrelse
 - Blandede funn
 - Meta analysen til Vermeer et al (2016):
 - Gruppestørrelse ingen sammenheng med relasjonskvalitet
 - Mor-barn studien
 - Ingen sammenheng mellom gruppestørrelse og psykososial fungering (Engvik et al., 2014)
 - Gruppestørrelse har sammenheng med sårbare barns psykososiale fungering (Brandlistuen et al., 2015)
 - Andre studier- positiv effekt (Christiansen et al., 2014; + se OPRE, 2011)

Barn:voksen ratio

- Blandede funn (se OPRE, 2011)
- Sammenheng med prosesskvalitet for **de yngste barna** (Dalli mfl., 2011; de Schipper mfl., 2006)
- Positiv effekt på barns utvikling (Christoffersen et al., 2014)

Struktur-og prosesskvalitet/resultatkvalitet, forts

- Utdannelse
 - Sammenheng mellom utdanningsnivå og prosesskvalitet (Slot mfl., 2015)
 - Sammenheng mellom utdannelse og barns utvikling (Christoffersen mfl., 2014)
- Systematisk fagutvikling
 - Sammenheng med prosesskvalitet (Slot mfl. 2015)
 - Sammenheng med barns utvikling (Christoffersen mfl., 2014)

Struktur-og prosesskvalitet/resultatkvalitet, forts

- Barnehagens organisering
 - Noe dårligere prosesskvalitet i basebarnehager (Skalicka et al., 2015)
 - Bedre prosesskvalitet i avdelingsbarnehager sammenlignet med avdelings-og familiebarnehager (Bjørnstad & Os, 2015)

Sammenhengen mellom prosess- og resultat kvalitet

- Ulike former for prosesskvalitet virker på ulike utviklingsområder
 - **Gode personal-barn relasjoner** – størst betydning for sosioemosjonell fungering og atferd (Mashburn mfl., 2008; OPRE, 2011)
 - **Stimulering i samspillet** – betydning for språk og læring (Mashburn mfl., 2008; OPRE. 2011)

Sammenhengen mellom prosess- og resultat kvalitet, forts

- **God prosesskvalitet** (Burchinal et al., 2011; Peisner-Feinberg et al., 2001; Vandell et al., 2010; Zachrisson et al., 2010)
 - Bedre sosial kompetanse
 - Mindre problematferd
 - Bedre språkutvikling
 - Bedre kognitiv fungering i skolen

Terskler mht kvalitet?

- Mye fokus på barnehagens kompensierende effekter for barn i risiko
- Må barnehagekvaliteten være over en viss terskel?

EXCELLENT

GOOD

AVERAGE

Terskler mht kvalitet, forts

- Høy (men **ikke** middels) prosesskvalitet synes å fremme sårbare barns utvikling
(Burchinal et al., 2010, 2014; OPRE, 2011; Weiland & Yoshikawa, 2013)
 - Kvaliteten må være over en viss terskel
 - Også «dose» har positiv effekt
 - Kan minske gapet i barnegruppen mht språk, kognitiv utvikling, psykisk helse

Drøft

- Drøft sammenhengen mellom de ulike kvalitetsdimensjonene og implikasjoner for barnehagefeltet

Måling av barnehagekvalitet

Ikke enighet

- Det er ikke enighet om hvordan barnehagekvalitet kan måles
 - Noen mener den ikke kan måles – handler om verdier og menneskesyn
- HER: utgangspunkt i hvordan man i **større** studier måler barnehagekvalitet

Måling av strukturkvalitet

- Enkelt å gjennomføre i et stort antall barnehager
- Barnehageeiere og politikere får oversikt over faktorer som kan reguleres
- MEN: kan ikke si noe **sikkert** om hvordan barna har det og hvilken utviklingsstøtte de får

Global kvalitet

- Både måling av strukturelle og prosessuelle forhold
 - Observasjon av samspill
 - Innsamling av strukturelle data
 - Mye brukt i forskning i dag
- ECERS-R og ITERS
 - Struktur og prosess kvalitet
 - Enkel observasjon + innhenting av data

Global kvalitet, forts

- CLASS
 - Samspill på avdelings-gruppenivå
 - Relasjon/Emosjonell støtte og læring
 - Mer omfattende observasjon
- Svakheter ved globale mål
 - Det enkelte barn «forsvinner»
 - Ulike barn kan ha ulike erfaringer på samme avdeling

Observasjon av samspill

- Brukes i mange kvalitative studier for eksempel ved bruk av filmopptak
- Fokus på få voksne og få barn
 - Dyptgående informasjon om disse
- Begrenset antall hindrer muligheten til å generalisere

Kombinasjon av metoder

- Kombinasjon av strukturelle data, global observasjon på avdelingsnivå og dybdeobservasjoner av noen dyader = godt grunnlag for å forstå barnehagekvalitet og betydningen for barns utvikling

Drøft

- Hvordan kan/bør barnehagekvalitet måles?

Hva «vet» vi om barnehaegkvaliteten?

Nyere meta analyse av barnehagekvalitet

- Vermeer et al., 2016
 - ECERS-R + samspillsobservasjon (prosesskvalitet)
- 72 studier fra 23 land (bla 3 studier fra Sverige)
- Global kvalitet – **middels** på tvers av alle studier
 - Nesten 4 av max 7
 - Kun Australia **høy kvalitet** (over 5)
 - Har kvalitetsstandarder som følger tildelinger
 - Nord Amerika høyere skåre enn Europa
 - Noen stater – streng kvalitetskontroll og standarder
 - MEN: variasjonen er større i Nord Amerika enn i Europa
- Noe høyere prosesskvalitet ved lavere antall barn pr voksen
- Gruppestørrelse – ingen forskjell

Hva vet vi om norsk barnehagekvalitet?

- Barnehagekvalitet i Norge varierer – også innen en kommune (Lekhal et al., 2013; Nordahl et al., 2015)
- Middels kvalitet – GoBaN studien (barnehage.no)
 - Best på omsorg, **dårligere på stimulering og læring**
 - Noe mangler vedr hygiene
 - Leker og materiell – mangler og lite tilgjengelig noen steder

God nok kvalitet i barnehagens rutinesituasjoner?

- Barn (særlig de yngste) bruker mye tid i rutinesituasjoner
- Ofte dårligere samspillskvalitet enn ved lek (feks Degotardi, 2010)
 - Personalet mest opptatt av egne, praktiske gjøremål
 - Mindre sensitivitet og stimulering
 - Mindre opptatt av barnets kompetanse og aktivitet
 - = Barnets bidrag kan bli oversett
 - Personalet bruker mindre rike beskrivelser av rutinesituasjoner sml med lek
- Rutinesituasjonenes betydning for lite vektlagt?
- Egen studie av måltid (Klette et al., 2016)

Hva hemmer barnehagekvalitet? (Dalli et al., 2011)

- En eller flere voksne på avdelingen/i gruppen som ikke imøtekommer barns behov – som for eksempel er for lite sensitiv
- Rammefaktorer som hemmer positivt samspill

Drøft

- Hvordan bør vi forstå og forholde oss til funnene om varierende og middels kvalitet i norske barnehager?

God prosesskvalitet

God prosesskvalitet

- Tar utgangspunkt i at barns emosjonelle, sosiale og kognitive utvikling henger sammen
- Tre sentrale dimensjoner som må prege det daglige samspillet (Pianta, Downer & Hamre, 2016)
 - Organisering og rutiner
 - Emosjonell støtte (inkl relasjoner)
 - Stimulering av læring og språk

Organisering og gode rutiner

- **Viktig ramme for samspill og relasjoner** (Downer, Sabol & Pianta, 2010; LaParo, Hamre, Pianta, 2012; Marzano & Marzano, 2003; Webster-Stratton, 2008)
 - Gode rutiner og strukturer i hverdagen
 - Forutsigbarhet
 - Ytre trygghet – særlig viktig for små barn og sårbare barn
 - Barna vet hva som skjer og de har alltid noe å gjøre
 - Lite venting og vandring i barnegruppen

Organisering og gode rutiner, forts

- God organisering/gode rutiner

- Personalet har tid og energi til positivt samspill
 - Proaktive, rolige og trygge voksne
 - Avdelingen/gruppen fungerer som et «velsmurt maskineri»
 - Støtter barnas selvregulering av oppmerksomhet, følelser og atferd
 - Støtter barnas hukommelse og problemløsning
 - Støtter deres positive deltagelse i aktiviteter
 - Barna vet de får hjelp ved behov = rolige og trygge barn som samarbeider
- Dårlig organisering – «kaos», ofte mange korreksjoner – hindrer nærhet i samspillet (Valeski & Stipek, 2001)

Emosjonell støtte

- **Positivt klima**

- Gode relasjoner preget av fysisk og psykisk nærhet, blikk-kontakt, varme, affektinntoning, gjensidighet, glede over å være sammen
 - Mye positive følelser
- Respekt
 - Varm og rolig stemme, blikk-kontakt, respektfullt språk
- Støtter barnas samspill med hverandre

- Barna: Viser glede, trivsel, lek, positiv atferd

Emosjonell støtte, forts

- **Negativt klima**

- Mye negative følelser som irritasjon, sinne, frustrasjon
- Mye bruk av streng stemme, roping, trusler og «straff»
- Sarkasme, erting, krenkelser

- Barna: krangling barna imellom, uro, mye sinne i barnegruppen

Emosjonell støtte, forts

- **Sensitivitet**

- Oppmerksomheten er rettet mot barna, mye felles oppmerksomhet, barnets tilstand og kapasitet for samspill tas hensyn til, personalet er tilgjengelig for barna det meste av tiden
 - Gir rask og tilpasset respons på barnas uttrykk/signaler, ulike følelser blir bekreftet, barna får støtte og trøst ved behov
-
- Barna: søker selv støtte og trøst, virker trygge, er i samspill med personalet, er i positiv aktivitet, problemer som oppstår løses raskt

Emosjonell støtte, forts

- **Barnas perspektiv tas på alvor**

- Følger barna når det er mulig, tilbyr barna valg, hjelper barna å uttrykke ønsker/meninger
- Legger vekt på barnas ønsker og uttrykk for egne behov
- Viser fleksibilitet i ulike aktiviteter og situasjoner
- Tilpasser respons/støtte til ulike barn
- Støtter barnas selvstendighet og mestring
- Leker og materiell er tilpasset barna og er tilgjengelig

Emosjonell støtte, forts

Støtte til positiv atferd (og selvregulering)

- Proaktive voksne – følger med og er i forkant
- Følger med på barnas uttrykk og atferd og gir tilpassede responser
- Formidler tydelig hva som forventes av barna i ulike situasjoner
- Fremmer positiv atferd og minimere negativ atferd gjennom mye positiv bekreftelse, re-dirigering, det settes ord på ønsket og positiv atferd, barna hjelpes til å tenke ut løsninger/løse problemer

Støtte til læring i hverdagen

(for eksempel La Paro, Hamre & Pianta, 2012)

- **Tilrettelegging for læring**

- Personalet er aktivt involvert i samspill med barna det meste av tiden, utnytter hele tiden muligheter for læring, støtter barnas utforskning i hverdagen
- Utvider barnas egne erfaringer gjennom informasjon og fortellinger, relaterer informasjon til barnas liv og erfaringer
- Viser/beskriver hva barna kan gjøre
- Støtter barnas egen tenkning og problemløsning
 - Stiller åpne spørsmål

Støtte til læring i hverdagen, forts

- **Læringsfremmende responser**

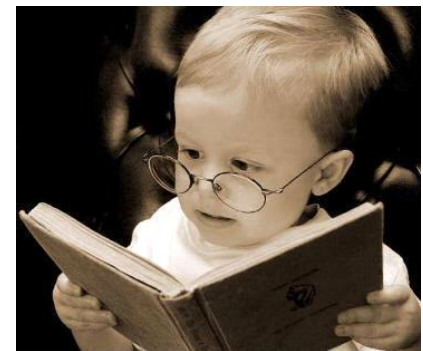
- Personalet bygger videre på barnas initiativ, er i samspill med flere runder av tur-takning, utvider barnas bidrag
- Gir barna ny informasjon, forteller, forklarer, hjelper barna med å klargjøre det som er vanskelig/uklart
- Gir individuell og tilpasset feedback som støtter barnas oppmerksomhet og videre utforskning

Støtte til læring i hverdagen, forts

- **Språkstimulering i daglig samspill**

- Stimulerer bruk av språket gjennom frem-og tilbake-utvekslinger, rask respons, åpne spørsmål, sanger, regler, fortellinger osv. i daglige situasjoner
- **Barn lærer språk i situasjoner som gir mening = det som skjer her og nå**
- Repetisjoner og forklaringer
- Setter ord på egne, barnas og andres handlinger og uttrykk
- Bruker varierte ord og beskrivelser, rikt språk, setter ord på ting og det som skjer i hverdagssituasjonene, forklarer vanskelige ord, får barna til å kommunisere

Drøft

Hvordan kan god
samspillskvalitet
sikres i hele
personalgruppen?

Eksempler fra egen forskning

Fra en norsk upublisert studie

- 106 avdelinger/grupper i 92 barnehager i 6 kommuner
- Observasjoner med bruk av CLASS toddler
- Samspillskvalitet på avdelings/gruppenivå
 - Skårer fra 1-7

Fra en dansk studie (Hansen & Drugli, 2017)

- Observasjon og intervju i to barnehager
- Høy og lav skåre på en stor kvantitativ undersøkelse
 - Resultatkvalitet og foreldrenes fornøydhet
 - Vi kjente ikke scorene
- Intervju med ledelse og personal (gruppe)

Organisering

■ Barnehage A

- Mange påminnelser/korreksjoner ved måltid 1
 - Barna skulle være stille - mindfulness
- Tilgjengelige voksne ute
- Tydelig overgang fra utelek til måltid 2
- Uklar gjennomføring av måltid 2
 - Barna spiste ikke samtidig
 - Voksne gikk til og fra bordet
 - Ett barn satt lenge alene ved bordet
- Mangelfull planlegging av innelek- ble «kaos»
- Lite kontakt med foreldre i hentesituasjonen

■ Barnehage B

- Dagsplan med læringsmål på whiteboard i gangen
- Papirduke med dagens tøy i garderoben
- Innarbeidede rutiner dagen igjennom som barna kjente
 - Lite behov for kontroll
- Gode overganger – «gikk av seg selv»
- God struktur måltid
 - Tydelig start og slutt
 - Voksne satt i ro ved bordet
- Tilgjengelige voksne ute

Atmosfære på avdelingen

■ Barnehage A

- Mye glede i utelek
- Uro i innelek
- Flere uhensiktsmessige korrigeringer/negative kommentarer til enkeltbarn/en svært negativ
- Personavhengig – noen bidro med dårlig atmosfære

■ Barnehage B

- Utelukkende positiv atmosfære – alle situasjoner
- Mye glede - inne og ute
- Respektfull og vennlig grensesetting (noen få episoder)

Støtte til læring

■ Barnehage A

- Generelt fravær av berikende samspill
- Lite læring i hverdagsepisoder
- Få dialoger med flere runder og målrettet utvidelse av barnas initiativ
- Mange lukkede spørsmål
- Nysgjerrige og aktive barn – mange muligheter som ikke ble benyttet

■ Barnehage B

- Mye berikende samspill med utgangspunkt i barnas initiativ
- Lange samspillssirkler der flere barn kom til og ble inkludert
- Fokus på læring og språkstimulering i situasjoner som oppstod spontant, inne og ute
- Mange åpne spørsmål, få lukkede spørsmål

Studie av måltid (Klette, Drugli & Aandahl, 2016)

- Video observasjon av 13 barn ca 1,5 år i 11 barnehager ved lunsjmåltid – fokus på samspill personal og barn
- NB: kke generaliserbare funn

Studie av måltid, forts

- **Rutiner og struktur = ramme for samspill**
 - 5 barnehager – relativ god, tydelig og rask start av måltid
 - Personalet samarbeidet og satte seg ned
 - 2 barnehager – relativt god start – men personalet satte seg kun ned i korte perioder
 - Gikk til og fra for å hente mat/drikke osv. Byttet plasser underveis
 - 4 barnehager – måltidet lite planlagt
 - Barna måtte sitte lenge ved bordet og vente (mer enn 5 min, 15 min for ett barn)
 - I to av disse barnehagene satte personalet seg ikke ned i det hele tatt

Studie av måltid, fort

TOO BUSY

Sensitivitet overfor de 13
målbarna

- **3 av 13** kontaktpedagoger - tilstrekkelig sensitive
- 7 - «at risk range» på sensitivitet
- 3 - **svært lite** sensitive i den observerte situasjonen

Studie av måltid, forts

Språkstimulering

- De fleste målbarna sa ingen lyder eller ord
- Noen få hadde enkle lyder og fikk et kort svar
- Bare 3 av personalet beskrev egne handlinger når de serverte mat eller hjalp barna
 - Ingen samtale etterpå
- Rett og slett mangel på verbale utvekslinger

Støtte til læring

- Ble ikke observert i det hele tatt
- Lite støtte til barn-barn samspill

DRØFT

Hva tenker dere om disse funnene?

Hva fra denne dagen har vært nyttig for deg?

Avslutning

- Norske barn tilbringer mye tid i barnehagen
- Trenger god barnehagekvalitet
 - Særlig viktig for barn i risiko
 - Varierer for mye i dag
- Viktig med større fokus på barnehagekvalitet fremover
 - Særlig prosesskvalitet